

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่มนุษย์ทั้งหลายจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติสุขแห่งชีวิตภายในครอบครัวตลอดจนสังคมรอบข้างนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายจะต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติร่วมกับหมู่คณะเพื่อก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์อันนำมาซึ่งสันติสุข ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ความพร้อมเพรียงของสงฆ์ เป็นเหตุให้เกิดสุข^๑ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะเช่นนี้ย่อมทำให้มนุษย์รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูล อนุเคราะห์ สงเคราะห์ซึ่งกันและกันทั้งในด้านวัตถุสิ่งของ ด้านความคิดตลอดจนการแนะนำสิ่งที่ถูกต้องที่จะมาใช้ในชีวิตประจำวัน บุคคลที่จะทำได้ครบทั้ง ๓ ประการนี้ จะต้องอยู่ในฐานะที่ดี มีความรู้ มีคุณธรรม และมีจิตเมตตาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยความจริงใจไม่หวังผลตอบแทน ศาสนากับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด “การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นในทางสังคมย่อมมีผลกระทบต่อศาสนา และในทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในศาสนาก็จะมีผลกระทบต่อสังคมเช่นเดียวกัน”^๒ ไม่มีศาสนาใดในโลกที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม ศาสนาจึงไม่อาจปลีกตัวออกจากสังคมได้

พระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่เวไนยสัตว์ทุกหมู่เหล่าด้วยการสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นพุทธกิจโดยตรงของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงประกอบด้วยพระกรุณาธิคุณต่อมวลสรรพสัตว์ ดังจะเห็นได้จากพุทธจริยาวัตรที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่โลก แก่พระประยูรญาติ และทรงบำเพ็ญประโยชน์ตามหน้าที่ของพระพุทธเจ้า ทรงประพฤติเป็นประโยชน์แก่โลก คือ ทรงอาศัยพระมหากรุณา เสด็จไปประกาศพระศาสนาเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนในถิ่นฐานแคว้นต่างๆ เป็นอันมาก และประดิษฐานพระศาสนาไว้เพื่อประโยชน์สุขแก่ชุมชนภายหลังตลอดกาลนาน ดังจะเห็นได้จากพระดำรัสที่ตรัสส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปทางเดียวกัน ๒ รูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด”^๓ ทั้งพระสาวกสาวิกาผู้ตรัสรู้ตามก็ได้ดำเนินเจริญรอยตามพระพุทธบาทออกจาริกเผยแผ่พุทธธรรมสงเคราะห์ประชาชนไปทุกหัวระแหง จึงปรากฏมีหลักธรรมเกี่ยวกับการสงเคราะห์มากมาย ทั้งสงเคราะห์หมู่ญาติ ผู้มิใช่ญาติ มวลมหาชนตลอดทั้งสรรพสัตว์ไม่มีประมาณ

^๑ วินย. ๗/๓๕๔/๒๑๗.

^๒ สมบูรณ์ สุขสำราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑ .

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๑๐/๘๖/๔๖-๔๗.

สมัยพุทธกาล พระมหากษัตริย์ได้ถือปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้เดินตามรอยบาทพระศาสดา โดยนำเอาหลักสังคมสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนาไปบริหารบ้านเมือง สั่งสอนประชาชน และปฏิบัติตามธรรมอยู่เสมอ เป็นพระจริยวัตรของพระมหากษัตริย์ที่งดงามยิ่ง เป็นแบบอย่างที่ดีเช่น พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าสุทโธทนะ พระเจ้ามหายานาม เป็นต้น พระมหากษัตริย์เหล่านี้ต่างเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เลื่อมใสในพระรัตนตรัย ทรงนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเช่น สังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร ทศพิธราชธรรม ราชสังคหวัตถุ พรหมวิหาร สาราณียธรรม และ ทิศ มาประพจน์ปฏิบัติในการบริหารบ้านเมืองของตน ทั้งยังช่วยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสั่งสอนประชาชนให้ได้รับความรู้ และความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักสังคมสงเคราะห์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการครองเรือนของตนอีกด้วย และยังบำรุงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา บำรุงพุทธบริษัททั้ง ๔ มีภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ด้วยปัจจัย ๔ คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธอย่างแท้จริง

จากผลการวิจัยด้านการสังคมสงเคราะห์บุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนา ดังปรากฏตัวอย่างการวิจัย ดังนี้ พระมหาณัฐวุฒิ ธีรธมโม (รอดวงศ์ศา), ศึกษาวิเคราะห์การสงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา โดยกล่าวพอสรุปไว้ว่า การสงเคราะห์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักรนั้นล้วนเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขของกันและกัน โดยที่ต่างคนต่างให้ และต่างคนก็ต่างได้รับผลของการให้ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ที่พระพุทธศาสนจักรได้รับใน ๓ ส่วนหลักคือการอุปถัมภ์ การคุ้มครอง และการป้องกัน จนสามารถนำหลักธรรมไปสั่งสอนในการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต^๔ พระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารี (สิงห์โงน) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของนางวิสาขามหาอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น แสดงให้เห็นว่า เหตุที่นางได้รับเกียรติความเคารพนับถือจากประชาชนทั่วไปตลอดจนพระสงฆ์ เพราะนางได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ของการเป็นผู้นำที่ดี ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลคนในครอบครัวหรือญาติมิตรตลอดจนคนในสังคม นอกจากนั้นยังได้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยศรัทธาที่มั่นคง^๕ นอกจากนี้ยังปรากฏ เอกอัครศาสนูปถัมภกที่สำคัญที่สุดในตำนานพระพุทธศาสนา ทั้งมีความโดดเด่นด้านการสังคมสงเคราะห์อย่างยิ่ง คือพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งครองราชย์เหนืออารตประเทศแทบทั้งหมด เมื่อพระพุทธศาสนาล่วงแล้วราว ๓๐๐ ปี พระเจ้าอโศกมหาราช พระมหากษัตริย์ที่เคยดุร้ายมาก่อน ซึ่งเป็นจักรพรรดิที่ยิ่งใหญ่องค์หนึ่งของอินเดีย ได้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยให้พระราชโอรสและพระราชธิดาบวชในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนพระสงฆ์ในด้านต่างๆ รวมทั้งการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ในการสังคมสงเคราะห์พระองค์ได้นำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้

^๔ พระมหาณัฐวุฒิ ธีรธมโม (รอดวงศ์ศา), “ศึกษาวิเคราะห์การสงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘๑.

^๕ พระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารี (สิงห์โงน), “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของนางวิสาขามหาอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๗

ในการบริหารบ้านเมืองให้สงบสุขและช่วยเหลือประชาชน ผู้คนในสมัยนั้นนิยมบูชาตัณหา มีการฆ่าคนแพะ โค สุกร ไก่ เป็นต้น นำเอามาเป็นเครื่องเซ่นสังเวยเทพเจ้าเพื่อให้ลดบันดาลสิ่งที่ตนประสงค์ให้สัมฤทธิ์ผลสมปรารถนา พระองค์ทรงสดพระราชหฤทัยจากการทำสงครามทำลายมนุษย์ แล้วเป็นจำนวนมาก จึงบัญญัติกฎหมายบ้านเมืองว่า ต่อไปนี้ห้ามประชาชนไม่ให้ทำการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือทำทารุณกรรมผู้คน สัตว์ สิ่งมีชีวิต ห้ามแสดงมหรสพ ที่เป็นอบายมุข ที่ไม่เป็นการสร้างสรรค์สังคม^๖ ทั้งนี้ พระองค์ได้ตรัสสั่งให้เจ้าหน้าที่ดูแลประชาชนด้วยความรัก ถนอมรักมนุษย์ด้วยกันทุกคน และตรัสสั่งให้เจ้าหน้าที่ที่นี้อยู่เสมอในการทำงานว่า ประชาชนทุกคนเป็นบุตรของตน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์บทบาทการสังคมสงเคราะห์ของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ปรากฏในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท และได้ตั้งวัตถุประสงค์ไปในการวิจัย ดังนี้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑. เพื่อศึกษาพระราชประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช
- ๑.๒.๒. เพื่อศึกษาหลักการสังคมสงเคราะห์ในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทการสังคมสงเคราะห์ของพระเจ้าอโศกมหาราชใน

พระพุทธรูปศาสนาเถรวาท

๑.๓ ขอบเขตในการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเน้นการศึกษาราชประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช หลักการสังคมสงเคราะห์ในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทและวิเคราะห์บทบาทการสังคมสงเคราะห์ของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ปรากฏในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

การศึกษานี้ ใช้เอกสารที่เป็นฐานข้อมูล ดังนี้ ศึกษาจากพระไตรปิฎก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาบาลี พ.ศ. ๒๕๐๐ ฉบับภาษาไทย พ.ศ. ๒๕๓๙ อรรถกถาฎีกา งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัย ตำราวิชาการ อินเทอร์เน็ต และบทความต่างๆ

๑.๔ คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การกระทำหน้าที่ในราชกิจของพระเจ้าอโศกมหาราช ในการสังคมสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ด้านการทาส่งและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการทำสังคายนา

การสังคมสงเคราะห์ หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ของพระเจ้าอโศกมหาราช ในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟูและพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ทั้งที่ประสบและไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อนให้สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

^๖ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **จารีตอโศก**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๐), หน้า ๓๖.

พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ผู้ปฏิบัติตามพุทธบัญญัติอย่างเที่ยงตรง นิิกายนี้มีผู้นับถือมากในประเทศศรีลังกา พม่า ลาว ไทย และกัมพูชา

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์บทบาทการสังคมสงเคราะห์ของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งผู้วิจัยจะได้นำหลักการเหล่านั้นมากล่าวไว้พอสังเขป ดังนี้

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการที่จะนำเอาทรัพย์และอานาจมาเป็นเครื่องมือของธรรม ไว้ว่า พระเจ้าอโศกมหาราชทรงนำเอาทรัพย์และอานาจที่พระองค์มีนั้นแหละ ใช้เครื่องมือในการทำมาค้าขาย คือเปลี่ยนใหม่ แทนที่จะเอามาบำรุงบำเรอตนเอง ก็เอามาใช้สร้างสรรค์ความดีงามและประโยชน์สุขแก่ประชาชน จึงทรงสร้างโรงพยาบาลคน โรงพยาบาลสัตว์ ทิวาราชาอาณาจักร สร้างถนนหนทางเชื่อมต่อให้กว้างขวางทั่วถึง ปลูกต้นไม้ ขุดบ่อน้ำ สร้างที่พักของคนเดินทาง สร้างอ่างเก็บน้ำ ทำศิลาจารึกประกาศธรรม แกล้งนโยบายของรัฐในทางธรรม^๗

เสฐียรพงศ์ วรรณปก ได้กล่าวไว้ในหนังสือ จากพระพุทธเจ้าถึงพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง และทรงเชื่อว่าเมื่อทรงปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา แล้วจะบรรลุความสุขสมบูรณ์ ประชาชนและรัฐจะเจริญรุ่งเรือง ดังนั้น พระองค์จึงทรงพยายามทำให้พระพุทธศาสนามีความบริสุทธิ์ ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในแว้นมคธของพระองค์^๘

ปิยนารถ (นิโครธา) บุณนาค ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสสมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย ว่า พระพุทธศาสนา ได้เผยแพร่จากอินเดียสู่ลังกา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ ในคราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ในอินเดีย และได้ส่งพระเถระผู้รอบรู้แตกฉานในพระธรรมวินัยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ รวม ๙ สายด้วยกัน ใน ๙ สายนั้น สายหนึ่งได้มายังเกาะของชาวสิงหล ได้แก่ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน โดยการนำของพระมหินทเถระ ในรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ซึ่งเป็นกษัตริย์ของลังกาและเป็นพระสหายของพระเจ้าอโศกมหาราช แต่ทั้งสองพระองค์ยังไม่เคยพบกัน พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะทรงศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้อุทิศมหาเมฆวันอุทยานเป็นวัด เรียกว่า “วัดมหาวิหาร” ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ พระพุทธศาสนาเข้าสู่ลังกาในยุคนี้ เป็นพุทธศาสนาแบบเถรวาท พระมหินทเถระได้นำเอาพระไตรปิฎกและอรรถกถาไปสู่ลังกา ด้วยการเดินทางไปสู่ลังกาของพระมหินทเถระในครั้งนั้น นอกจากเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังถือว่า

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) **จาริกบุญ จาริกธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวยจำกัด, ๒๕๓๔), หน้า ๕๒๖.

^๘ เสฐียรพงศ์ วรรณปก, **พุทธศาสนาตรศนะและวิจารณ์**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์เนศ พรินเตอร์ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๓, หน้า ๓๘.

เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมของชาวลัγκα เพราะท่านมิเพียงแต่นำเอาพระพุทธศาสนาไปเท่านั้น ท่านยังได้นำเอาอารยธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม เข้าไปด้วย^๙

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) มีความเห็นว่า จากหลักฐานที่เราได้รู้จากหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งปักไว้ตามสถานที่สำคัญต่างๆ เกือบทั่วประเทศอินเดียนั้น แสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และเป็นความดีของพระพุทธศาสนาอย่างมากที่ได้อาศัยสิ่งก่อสร้างเหล่านี้เป็นหลักฐานในทางประวัติศาสตร์ ไม่อย่างนั้นเราอาจไม่รู้ว่ สถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนาในสมัยนั้นอยู่ที่ไหน^{๑๐}

นวม สงวนทรัพย์ กล่าวไว้ดังนี้ พระเจ้าอโศกทรงแต่งตั้ง “ธรรมมหาตราช” หรือ คณะธรรมทูตจาริกไปประกาศ “พระธรรมปฏิบัติ” ยังดินแดนต่างๆ ทั้งในพระราชอาณาจักรและนอกพระราชอาณาจักรเพราะฉะนั้น จึงมีเหตุผลเพียงพอจะแน่ใจว่า พระเจ้าอโศกย่อมจัดคณะพระธรรมทูตไปศรีลังกาพร้อมพระราชสาสน์เชิญชวนพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ให้ปฏิญาณพระองค์เป็นอุบาสกถึงพระไอยยสมณคณเป็นพี่ของชีวิต พระเจ้าอโศกมหาราชทรงพรรณนาดินแดนต่างๆ ที่พระองค์ทรงจัดส่งคณะพระธรรมทูตไปประกาศธรรมปฏิบัติ เพื่อสร้าง “ธรรมวิชัย”^{๑๑}

สมพร เทพสิทธิ ได้กล่าวไว้ในหนังสือการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ว่า สังคมสงเคราะห์หมายถึง ศาสตร์ศิลป์ในการป้องกัน แก้ไข พื้นฟูและพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ทั้งที่ประสบและไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อนให้สามารถช่วยตนเองและสังคมได้^{๑๒}

วันทนี วาสิกะสิน ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมะกับการงานสังคมสงเคราะห์ว่า “งานสังคมสงเคราะห์ หมายถึง งานที่ช่วยเหลือบุคคล กลุ่ม และชุมชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ให้สามารถแก้ไขปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด นอกจากจะช่วยเหลือแล้วยังเป็นงานที่กระทำหรือปฏิบัติในรูปของการป้องกัน พัฒนา พื้นฟู และส่งเสริมบุคคล กลุ่ม และชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาและงานสังคมสงเคราะห์ คือ “การช่วยเหลือบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชนให้สามารถช่วยตัวเองได้”^{๑๓}

๑.๕.๒ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

พระมหาธีรวัฒน์ ฉันทมโม (สมพรหมกำเนิด) ได้ทำการศึกษาบทบาทของพระเจ้าอโศกมหาราชในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า พระเจ้าอโศกมหาราชทรงใช้อำนาจทางการ

^๙ ปิยนารถ (นิโครธา) บุณนาค, ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสัมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคมและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่าง ศรีลังกากับไทย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๒๔.

^{๑๐} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๔๙๖.

^{๑๑} นวม สงวนทรัพย์, พระเจ้าอโศกมหาราช, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙๗.

^{๑๒} สมพร เทพสิทธิ, การพัฒนางานสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๖๘.

^{๑๓} วันทนี วาสิกะสิน, ธรรมะกับการงานสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๒๗๘.

บริหาร แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อื่นๆ พระองค์ใช้เวลาทำงาน ๑ ใน ๘ ส่วน เพื่อการ
ปรึกษาหารือ และให้ความเห็นกับข้าราชการเหล่านี้ เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างสร้างสรรค์
บำรุงสุข บรรเทาทุกข์โดยแท้จริง ทรงแต่งตั้งบุโรหิตมีหน้าที่เกี่ยวกับรายได้ ส่วนหน้าที่ในการทหาร
ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และหน้าที่อื่นๆ เช่น

- ก. อุปถัมภ์นักปราชญ์
- ข. สร้างโรงพยาบาลและสวัสดิการแก่ประชาชน
- ค. กำหนดระเบียบการดำเนินชีวิต
- ง. ดูแลเด็กหญิงหม้ายและคนเจ็บป่วย
- จ. ส่งเสริมการเกษตรและอุตสาหกรรม
- ฉ. ค้ำครองนักรบ และนักศึกษาให้แสวงหาความรู้ได้สะดวก
- ช. ทำให้ประชาชนเข้าถึงความเป็นอยู่ที่ดีในโลกนี้ คือ ธรรมะ อรรถ กาม
โดยให้ประชาชนได้ทำหน้าที่ของตน^{๑๔}

ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิง
พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่อง จอมจักรพรรดิอโศก พบว่า หลักธรรมคำสอนทาง
พระพุทธศาสนาแทรกอยู่ทั่วไปตลอดทั้งเรื่อง แต่กฎแห่งกรรมเป็นธรรมที่ถูกเน้นให้ความสำคัญใน
วรรณกรรมเรื่องนี้ โดยคติธรรมในเรื่องกฎแห่งกรรมมีว่า มนุษย์ที่เกิดมาต้องประสบกับความทุกข์
ตั้งแต่เกิดจนตาย ความมากมายของทุกข์เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ผู้กระทำความดี ย่อมได้รับวิบาก
แห่งกรรมนั้นเสมอ บุญบาปย่อมตามบุคคลราวกับเงาตามตัว ไม่มีผู้ใดฝ่าฝืนกฎแห่งกรรมได้ หลักธรรมนี้
จึงช่วยให้คนดำเนินพฤติกรรมที่ดีงาม นอกจากนั้น การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นหลัก
ในการปกครองบ้านเมือง เพื่อควบคุมความประพฤติและสร้างจริยธรรมในหมู่ราษฎร ยิ่งจะอำนวย
ประโยชน์ให้สังคมเป็นสังคมที่สงบสุข เพราะเมื่อประชาชนมีศีลธรรมแล้ว การปกครองก็จะเป็นไปด้วย
ความราบรื่น^{๑๕}

แม่ชีคมคาย คุมพันธ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี พระสุเมธอาจารย์ (โรเบิร์ต สุเมโธ
ภิกขุ) ได้พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาลระยะแรก พระพุทธองค์ทรงสอนด้วย
พระองค์ เมื่อได้พระสาวก ๖๐ องค์ ได้ทรงส่งพระสาวกชุดแรกออกประกาศพระศาสนา โดยถือพระ
ธรรมวินัยเป็นหลัก สมัยหลังพุทธกาลได้มีเถรวาทสืบต่อกันมา ๓ สาย ประมาณพุทธศักราช ๒๓๔

^{๑๔} พระธีรวัฒน์ ฉันทมโม (สมพรหมกำเนิด), “บทบาทของพระเจ้าอโศกมหาราชในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
๒๕๔๔), หน้า ๘๐.

^{๑๕} ดวงทิพย์ โรจน์กิตติการ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะ
กรณีเรื่อง จอมจักรพรรดิอโศก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๖-๑๓๗.

สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช หลักสังคายนาคั้งที่ ๓ มีการส่งพระธรรมทูต ๙ สาย ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๑๖}

พระมหาสุชาติ นาคโร (บวชุนทด) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การสงเคราะห์บุตรและภรรยาในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความเห็นว่า พระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการปลูกฝังพฤติกรรม บุตรได้รับการสงเคราะห์อย่างถูกต้อง ต้องปฏิบัติตนเป็นบุตรที่ดีโดยการเลี้ยงดู ตอบแทน ช่วยทำธุรกรงาน ดำรงวงศ์ตระกูล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความ เป็นทายาทและเมื่อบิดามารดาล่วงลับไป ก็ทำบุญอุทิศให้ การสงเคราะห์บุตร มี ๒ วิธี ได้แก่ สงเคราะห์ด้วยอามิส คือการสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ เช่น ให้ อาหาร ให้เครื่องนุ่งห่ม และ สงเคราะห์ด้วยธรรม คือการให้รู้จักบาปบุญ สั่งสอนให้รู้จักเหตุผล ให้มีสติปัญญา การสงเคราะห์ ด้วยธรรมดีกว่าสงเคราะห์ด้วยอามิส^{๑๗}

พระมหาสุชิน สุชีโว (สมบุรณ์สุข) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การ หลักการสงเคราะห์ญาติในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความเห็นว่า พระภิกษุผู้เป็นศาสนทายาทใน พระพุทธศาสนา แม้จะได้ชื่อว่าออกบวชจากเรือนโดยไม่มีครอบครัว หลีกหนีความวุ่นวายจากญาติ สายโลหิต เพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่กระนั้น ก็ยังต้องมีภาระหน้าที่ทำ การสงเคราะห์ญาติ ที่สืบเนื่องกันมาทางสายโลหิตสมควรแก่ฐานะที่ตนเป็นเสมือนทิศเบื้องบน โดย ห้ามปรามสอนให้เว้นชั่วทำดี แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ไม่เคยรู้ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้งและบอกทาง สวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ แม้พระพุทธเจ้าก็ทรงบำเพ็ญพุทธัตถจริยา กล่าวคือ ทรงแสดงบทบาทและหน้าที่ ที่พระองค์จะต้องปฏิบัติพุทธกิจเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่พระ ประยูรญาติ แต่ว่าเป้าหมายในการสงเคราะห์พระประยูรญาติของพระพุทธเจ้านั้น มุ่งเน้นนำพาให้ บรรลุถึงทางพ้นทุกข์คือ ดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรม จนสุดท้ายสามารถบรรลุมรรคผลนิพพานโดย ส่วนมาก จริยาวัตรส่วนนี้ แสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณ และความกตัญญูกตเวทิตะของ พระองค์^{๑๘}

พระมหาณัฐวุฒิ ภิรมย์ (รอดวงศ์ศา) ได้ทำการศึกษา เรื่องศึกษาวิเคราะห์การ สงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักร ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระ เจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา มีความเห็นว่า การสงเคราะห์ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักร นั้นล้วนเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขของกันและกัน โดยที่ต่างคนต่างให้ และต่างคนก็ต่างได้รับผลของการ

^{๑๖} แมชีคมคาย คุมพันธ์, “การศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสาย ต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี พระสุเมธาจารย์ (โรเบิร์ต สุมะโอภิกขุ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๖.

^{๑๗} พระมหาสุชาติ นาคโร (บวชุนทด), “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องการสงเคราะห์บุตรและภรรยาใน พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๙.

^{๑๘} พระมหาสุชิน สุชีโว (สมบุรณ์สุข), “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องการศึกษาหลักการสงเคราะห์ญาติใน พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๒.

ให้ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ที่พุทธศาสนจักรได้รับใน ๓ ส่วนหลักคือการอุปถัมภ์ การคุ้มครอง และการป้องกัน จนสามารถนำหลักธรรมไปสั่งสอนในการประพฤติปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตให้แก่พระมหากษัตริย์และประชาชนทุกชนชั้นวรรณะ ด้วยการชี้ให้เห็นเรื่องที่เป็นทุกข์เป็นโทษแล้วแนะนำให้ละเว้นเรื่องที่เป็นโทษนั้นเสีย จากนั้นก็ชี้แนะให้เห็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ พร้อมกับแนะนำชักจูงให้กระทำในเรื่องที่เป็นประโยชน์ให้มาก ตลอดไปจนถึงการพร้าเตือนให้ดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาทตลอดเวลา เมื่อต่างก็ทำตามน้อมนำไปปฏิบัติตามผลก็คือประชาชนจะมีจิตใจตั้งงามสงบเยือกเย็น ไม่หลงมัวเมาประมาทในชีวิต อยู่ในระเบียบวินัยอันดี ก็ได้รับผลกลับมาซึ่งก็คือ ได้ถาวรวัตถุวิถาวาราม ได้ปัจจัยเครื่องนุ่งห่ม ได้ยารักษาโรค ได้อาหารบิณฑบาตเลี้ยงชีพ อีกทั้งยังได้อุบาสกอุบาสิกาช่วยทำนุบำรุงพระศาสนา ได้รับ ความสนิทสนมค้ำคองจากชนต่างๆ ทำให้สามารถประกาศพระศาสนาได้อย่างสะดวกมากขึ้น^{๑๙}

ไพฑูรย์ ขุนอาสา ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีความเห็นว่า สังคหวัตถุธรรม เป็นธรรมสำหรับครองใจคนนั้นจะมีบทบาทและอิทธิพลในการช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาของระบบราชการ กล่าวคือการสร้างมนุษยสัมพันธ์เป็นพื้นฐานทางจิตใจ และเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นส่วนที่ทำให้ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชามีใจเอื้ออาทรต่อกันเข้าใจซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนร่วมงาน และเปรียบเสมือนผู้ร่วมงานทุกคน มีความเป็นพี่น้องร่วมโลกกัน ดังเข้าลักษณะที่ว่า คุณธรรมทางศาสนานั้นสามารถคุ้มครองโลกให้มีความสุขได้ตลอดไป และจากผลงานวิจัยที่อ้างถึงได้ชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนำหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ไปใช้ในการบริหารงานจนทำให้ประสบความสำเร็จอย่างด้นั้น ทำให้เชื่อได้ว่าสังคหวัตถุธรรม จะเป็นคุณธรรมหนึ่งที่ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาสมควรนำมาปฏิบัติเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อความเจริญก้าวหน้าในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๒๐}

พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของ พระเทพวรคุณ (สมาน สมฺมอ) มีความเห็นว่า หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่นหลัก ไตรสิกขา ๓ ปัญญา ๓ เบญจศีล เบญจธรรม และสังคหวัตถุ ๔ เพื่อทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ มีความพร้อมในการทำงาน ทำกิจกรรมประจำวัน และอำนวยความสะดวกสุขทั้งแก่ตนและสังคม หลักทศ ๖ กับการปลูกจิตสำนึกในหน้าที่ มุ่งสอนให้ปิตามารดา บุตรธิดา สามี ภรรยา มีความเข้าใจหน้าที่ของตนเองในสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะการปลูกจิตสำนึกตามหลักพุทธธรรมในทศ ๖ เป็นแกนนำความประพฤติให้มีจิตใจที่

^{๑๙} พระมหาณัฐวุฒิ ภิรมย์โม (รอดวงศ์ศา), “ศึกษาวิเคราะห์การสงเคราะห์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักร ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๘๗.

^{๒๐} ไพฑูรย์ ขุนอาสา, “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม: ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖.

เอื้อเพื่อต่อกัน ช่วยเหลือกันและกันโดยหน้าที่ ซึ่งเป็นการเกื้อกูลต่อการพัฒนาในสถาบันทางสังคมต่อไปด้วยดี^{๒๑}

วุดินันท์ กันทะเตียน ได้ทำการศึกษาเรื่องพระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยในปัจจุบัน มีความเห็นว่า มองในแง่ความเป็นจริง พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหลักของพระราชาวาดีดีมาก เช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ แต่ในขณะเดียวกันก็ทรงแสดงระบบนิติบัญญัติ ระบบรัฐสภาไว้เหมือนกัน โดยกล่าวถึงสภาที่ต้องมีสัตบุรุษ คือ ที่ประชุมของคนดี พุดเป็นธรรมลดราคะโทสะโมหะ ในภาคของตุลาการก็มีหลักวินัยธร มีคณะบุคคลขึ้นมาทางด้านวินิจัย อรรถคดีตามหลักสัมมุขาวินัย หลักของอธิกรณสมณะ เพราะฉะนั้นโครงสร้างของพระพุทธศาสนาจึงเป็นโครงสร้างการบริหารอยู่แล้ว มีการแนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนที่มีฐานะตำแหน่ง ทางการเมืองให้เป็นนักการเมือง เป็นข้าราชการ เป็นพระราชาก็ดี เช่น ทรงแสดงแก่พระเจ้าปเสนทิโกศลว่า ลักษณะการเป็นพระราชาก็ดีเป็นอย่างไร ทำให้พระองค์เป็นฐาน เป็นศูนย์กลางของกุศลกรรมบถ คือ การทำความดี เมื่อบริหารบ้านเมืองโดยพื้นฐานนี้ อาณาประชาราษฎร์ย่อมอยู่เป็นสุขได้ อิทธิพลที่เกิดขึ้นมาเกี่ยวข้องกับการเมือง พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญและคล้อยตามบ้านเมืองที่เรียกว่า ราชานัง อนุวัตตติง^{๒๒}

จากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า หลักการสังคมสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถนำมาช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคม ซึ่งทำให้ประชาชนมีหลักการ มีเหตุผล โดยที่พระพุทธศาสนามีเป้าหมาย สร้างสรรค์ประโยชน์สูงสุดให้แก่ประชาชนและผู้วิจัยจะได้นำไปเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทการสังคมสงเคราะห์ ของพระเจ้าอโศกมหาราช ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทต่อไป

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดลำดับในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งตามลำดับตามความสำคัญ ดังนี้

๑.๖.๑ ขั้รวบรวมข้อมูล

- ๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาบาลี พ.ศ. ๒๕๐๐ ฉบับภาษาไทย พ.ศ. ๒๕๓๔
- ๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยศึกษาจาก อรรถกถา มหาฎีกา ฎีกา และปกรณ์วิเสส เป็นต้น หนังสือตำราทางวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๓) นำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่ เรียบเรียงตามความสำคัญของเนื้อหา เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการทราบ

^{๒๑} พระมหาสมชาย สิริจนโท (หานนท์), “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธพจน์ (สมาน สุมะโร)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^{๒๒} วุดินันท์ กันทะเตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยในปัจจุบัน”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔๕- ๑๔๖.

๑.๖.๒ ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่ ตามขอบเขตของเนื้อหาที่วิจัย นำมาเพื่อวิเคราะห์หาปัญหาของการวิจัย โดยแบ่งลำดับการวิเคราะห์ในประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) วิเคราะห์พระราชประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช
- ๒) วิเคราะห์หลักการสังคมสงเคราะห์ทั่วไปและการสังคมสงเคราะห์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๓) วิเคราะห์บทบาทของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๓ ชั้นสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

การสรุปผลและนำเสนอวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลและนำเสนอในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive)

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๗.๑ ทำให้ทราบพระราชประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช
- ๑.๗.๒ ทำให้ทราบหลักการสังคมสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๗.๓ ทำให้องค์ความรู้จากการวิเคราะห์บทบาทการสังคมสงเคราะห์ของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทและนำผลจากการศึกษาไปเป็นข้อมูลสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา